18.10.2016

Viite Asiantuntijakutsu ke 19.10.2016 klo 10:30 / ***Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2017 talousarvioksi***

Aihe Momentti 30.01.05 Luonnonvarakeskuksen toimintamenot

Kuultava Talousjohtaja Jutta Petäjä, Luonnonvarakeskus

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto

Taustaa

Yhteiskunnallinen keskustelu tutkimuksen merkityksestä on viime aikoina taas korostanut leikkausten turmiollisuutta Suomen uudistumiskyvylle. Suomi tuli nopeasti T&K-toimintaan panostavien maiden kärkikastista (4 % BKT:sta) keskikastiin (3 %). Suomen vahvuutena ovat puhdas ympäristö ja runsaat luonnonvarat. Biotalouden odotetaan synnyttävän kasvua, työllisyyttä ja vientiä. Tähän sopii huonosti alan tutkimuksen resurssien voimakas leikkaus.

Valtioneuvoston 5.9.2013 päättämän julkisen tutkimusrahoituksen rakennemuutoksen suunnitelman toimeenpanon seurauksena julkiset tutkimusorganisaatiot ovat olleet viime vuosina perusrahoituksen leikkauksen kohteena. Valtion tavoitteena ei ole ollut tutkimusorganisaatioiden koon pienentäminen, vaan tutkimuksen relevanssin ja laadun parantaminen, yhteistyön, ml. infra- ja kampusyhteistyö, lisääminen sekä rahoitusrakenteen muutos.

Luonnonvarakeskuksen osalta tutkimusrahoituksen siirtona toimintamenomomenttiin kohdistuen on toteutettu 15,5 milj. euron vähennys vuosina 2016-2017. Valtaosa leikkauksesta (14 milj. euroa) on siirretty Suomen Akatemiassa toimivan Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoitukseen 1,5 milj. euroa valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimusrahoitukseen. Rahoitusrakenteen muutoksen tavoitteena oli, että tutkimuslaitosten perusrahoituksesta siirretty rahoitus palautuu osin tulona ao. rahoitusinstrumenttien hankerahoituksena. Kokemukset STN ja VN TEAS painopisteistä ja Luken menestymisestä niissä osoittavat, että Luke on ainakin tähän mennessä rahoittanut uusia instrumentteja moninkertaisesti suhteessa Luken niistä saamaan rahoitukseen.

Momentin 30.01.05 taloustilanne

Luonnonvarakeskus aloitti toimintansa 1.1.2015. Luonnonvarakeskuksen toiminta on lähtenyt käyntiin aktiivisella otteella. Sidosryhmä- ja kumppanuusyhteistyön kautta on luotu pohjaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan uusille toimintamalleille.

Ennen Lukea toimineiden, fuusiossa yhdistettyjen laitosten talousarviomääräraha oli vuonna 2014 94,9 milj. euroa, kun nyt vuoden 2017 talousarvioesityksessä Luonnonvarakeskuksen toimintamenomomentille on osoitettu 70,3 milj. euroa. Vähennys on yhteensä 24,6 milj. euroa (26 %).

Talousarviorahoituksen osuus oli 70 % vuonna 2015 ja tulevalla kehyskaudella sen osuus tulee olemaan noin 59 %. Tämä edellyttää Luonnonvarakeskukselta tulorahoituksen kasvattamista. Noin 80 % tuloista kertyy yhteisrahoitteisesta hanketoiminnasta. Rahoitusrakenteen

muutoksen toteuttamisessa keskeisenä painopisteenä on asiakasrahoitteisen toiminnan tulojen lisääminen nykyisestä tason (8 milj. euroa) kaksinkertaistaminen. Toinen keskeinen tavoite, on lisätä EU-rahoitteista toimintaa nykyisestä 4 milj. euron tasosta.

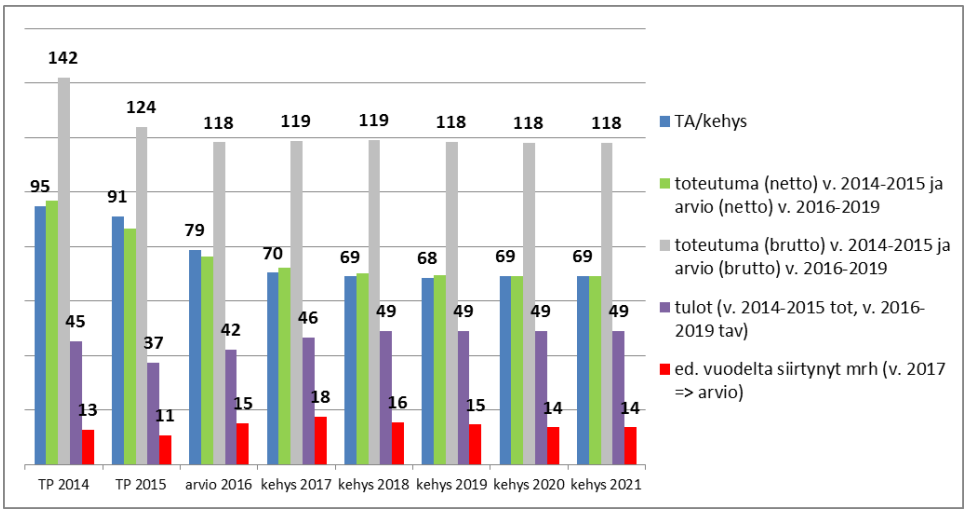

Kuva: Luonnonvarakeskuksen rahoituksen kehittyminen v. 2015-2021

Julkisen tutkimusrahoituksen leikkaukset yhdistettynä laman kutistamaan yksityiseen rahoitukseen on johtanut siihen, että Luke on joutunut supistamaan toimintaansa nopeassa tahdissa.

Luonnonvarakeskuksen keskeiset sopeuttamistoimenpiteet:
- Viranomais- ja asiantuntijatehtävien leikkaaminen 20 prosentilla vuonna 2016 (EU:n komission asettamat velvoitteet, pitkäaikaisseurannat, geenivaratoiminta, asiantuntija- ja politiikkatuki, tilastot) ja edelleen 9 prosenttia vuoden 2017 aikana
- Henkilöstömäärää on vähennetty sekä v. 2015 toteutetun YT –prosessin kautta että lisäksi luonnollista poistumaa hyödyntämällä 1 665 htv (v. 2014) => 1 300 htv (v. 2016)
- Toimitilojen käytön tehostaminen v. 2016-2018
- Toimipaikkaverkoston uudistaminen v. 2016-2017
- Muiden tutkimusorganisaatioiden kanssa tehtävän tutkimusyhteistyön vahvistaminen ja monipuolistaminen
- EU –rahoituksen kasvattaminen, isot koordinaatiohankkeet
- Asiakasrahoitteisen toiminnan kasvattaminen tunnistamalla strategiaperusteiset kärkitarjoamat ja vahvistamalla yrityskumppanuuksia

Rinnakkain sopeuttamisen kanssa on pystyttävä turvaamaan:
- Ydinosaaminen
- Menestyminen yhteisrahoitteisessa hanketoiminnassa
- Riittävät viranomais- ja asiantuntijatehtävät
- Kilpailukykyinen tutkimusinfra
- Yhteiskunnallista vaikuttavuutta vahvistava omarahoitteinen tutkimus

Luken näkökulma rahoitusuudistuksen toteutumiseen

Biotalouden asema hallitusohjelmassa on keskeinen, ja biotalouden uskotaan vaikuttavan ratkaisevalla tavalla Suomen kehitykseen. Hallitusohjelman alussa esitetään visio yhdessä rakennetusta Suomesta vuonna 2025. Viiden avaintekijän joukossa on biotalous.

Lukella on keskeinen vastuu siinä, että biotalouteen kohdistuvat odotukset lunastetaan. Vaikuttavuutta synnyttävä tutkimus edellyttää tehokasta yhteistyötä biotalouden toimijoiden

kesken: tutkimus ja opetus, yritykset, alkutuotanto sekä neuvonta. Luken ja sen strategisten kumppaneiden osaaminen kattaa biotalouden koko arvoketjun. Luke toimii osana biotalouden tutkimusorganisaatioiden kansainvälistä verkostoa. Suomessa Luke on tutkimuslaitoksista kattavimmin vahvistamassa alueellisia yritysten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten osaamiskeskittymiä.

Luke on asemoitunut hyvin kansallisessa ja kansainvälisessä työnjaossa, tehtävä on selvä, tekijäjoukko osaava ja työkalut kunnossa.

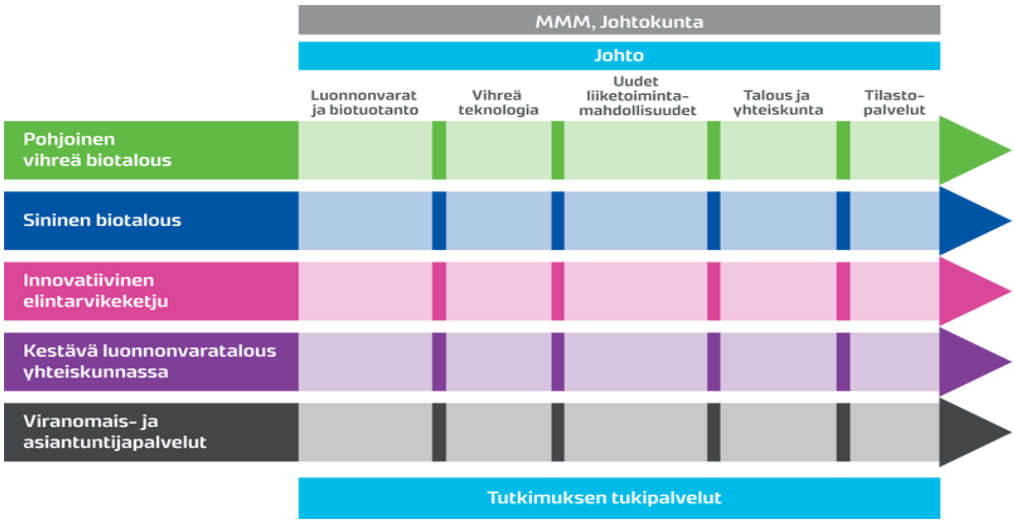

Kuva: Luonnonvarakeskuksen organisaatio ja temaattiset ohjelmat.

Tutkimuslaitosten kannalta rahoitusuudistuksen yleisenä ongelmana on se, että uusien rahoitusinstrumenttien (strategisen tutkimuksen neuvosto 85 % sekä valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta 15 %) rahoitus on koottu lähes yksinomaan tutkimuslaitoksilta. Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoituksen tavoitteena on luoda mm. edellytyksiä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumiseen. Vuonna 2015 myönnetyissä hankkeissa tutkimuslaitosten osuus tutkimusvolyymistä oli alle kolmannes. Tämä iskee erityisen voimakkaasti luonnonvaratutkimukseen, jossa tutkimuslaitosten rooli kansallisessa työnjaossa on erityisen merkittävä. Huolestuttavaa on myös se, että hakujen teemat eivät lainkaan tue hallitusohjelman biotalouteen ja puhtaisiin ratkaisuihin liittyviä painopisteitä.

Kokemukset uusista rahoitusinstrumenteista kertovat, että sellainen biotalouden tutkimus, jota Luke ja sen kumppanit edustavat, saa rahoituksesta vain murto-osan verrattuna siihen, mitä Luken perusrahoituksesta on uusiin instrumentteihin siirretty.

Luke esittää arvioitavaksi, toteuttavatko instrumentit riittävästi yhteiskunnan tarpeista lähteviä ja hallitusohjelmaan kirjattuja tarpeita bio- ja kiertotalouden osalta. Luken käsityksen mukaan näin ei ainakaan tällä hetkellä tiedossa olevilla rahoitusinstrumenttien painotuksilla ole käymässä. Siksi olisi harkittava, voiko ainakin instrumenttien kasvattamisen lopettaa ja voidaanko ko. instrumenteilla toteutettavat teemat sitoa vahvemmin hallitusohjelman biotalouteen liittyviin tavoitteisiin.